

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ДТЕУ

02.02.2022

(протокол № 1 п. 6)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказом ДТЕУ

від 03 лютого 2022 р. № 45

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Київ 2022

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про самостійну роботу студентів і аспірантів Державного торговельно-економічного університету (далі - Положення) є складовою системою управління якістю ДТЕУ, внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти і регулює організацію самостійної роботи студентів і аспірантів у Державному торговельно-економічному університеті (далі - ДТЕУ).

Положення розроблене з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій», стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», інших нормативно-правових актів з питань освіти, Статуту ДТЕУ, Положення про організацію освітнього процесу здобуття першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти у Державному торговельно-економічному університеті, Положення про випускний кваліфікаційний проект (роботу), Положення про організацію виконання та захисту курсових робіт (проектів) у ДТЕУ, Положення про оцінювання результатів навчання студентів і аспірантів у Державному торговельно-економічному університеті, Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у ДТЕУ, Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в ДТЕУ, інших документів, якими регулюється освітній процес у ДТЕУ.

1.2. Метою даного положення є визначення основних засад організації самостійної роботи студентів і аспірантів ДТЕУ задля забезпечення високої якості (ефективності) освітнього процесу.

1.3. Завдання Положення:

- уніфікувати підходи до організації самостійної роботи студентів і аспірантів;

- забезпечити організаційно-методичні засади для розвитку у студентів мотивації до навчання, формування навичок самостійної навчальної, науково-дослідної та практичної роботи, професійно значущих якостей, знань і умінь, розвитку, поглиблення наукових та практичних інтересів до майбутньої професії;

- створити умови для гармонійного творчого розвитку особистості при організації освітнього процесу.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ

2.1. Основні поняття, мета та завдання самостійної роботи студентів і аспірантів.

2.1.1. Студенти і аспіранти вищих навчальних закладів зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми (ст. 63 Закону України «Про вищу освіту»), яка передбачає, у тому числі, самостійне опанування окремих тем навчальних дисциплін. Самостійна робота студентів і аспірантів є однією з форм організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі (ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»).

Самостійна робота студента (далі - СРС) і аспіранта - засіб самостійного засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу в позааудиторний час, що включений до навчального плану для вивчення певної дисципліни, або в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача; становить, як правило, понад 50% бюджету часу, відведеного на конкретну дисципліну в робочому навчальному плані з урахуванням специфіки та змісту певної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньої програми.

2.1.2. Мета – системне і послідовне засвоєння в повному обсязі навчального матеріалу в межах програми навчальної дисципліни та формування у студентів і аспірантів самостійності як риси характеру, що відіграє важливу роль у формуванні сучасного фахівця, здатного до креативного мислення, вільного орієнтування в інформаційному просторі та прийняття важливих самостійних рішень у нестандартних професійних ситуаціях.

2.1.3. Головні завдання - навчити студентів і аспірантів планувати власну стратегію навчання, раціонально організовувати свій робочий час, застосовувати інформаційні технології, опрацьовувати джерела інформації, здійснювати науково-дослідну роботу.

Реалізація завдань самостійної роботи забезпечується при наявності серйозної та стійкої мотивації студентів і аспірантів. Найбільш мотивуючим фактором є підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності.

2.1.4. Форми:

- самостійна робота в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача і в його присутності;

- позааудиторна робота, яка здійснюється студентом і аспірантом самостійно, без викладача, але під його загальним керівництвом і контролем, у т.ч.

дистанційно.

2.1.5. Зміст СРС і аспіранта при вивченні певної дисципліни визначається стандартами вищої освіти ДТЕУ, освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою, робочою програмою дисципліни, методичними рекомендаціями до СРС і аспірантів, завданнями викладача.

2.1.6. Для студентів і аспірантів заочної форми навчання завдання повинні бути сформульовані таким чином, щоб вони змогли самостійно вивчити зміст дисципліни.

2.2. Організація самостійної роботи студентів і аспірантів

2.2.1. Організація СРС і аспірантів - система заходів з цілеспрямованого навчання, контролю, стимулювання та методичного наповнення з метою забезпечення систематичності й ефективності роботи за навчальною дисципліною, при підготовці до семестрового контролю та підсумкової атестації, а також за науковою проблематикою.

2.2.2. При організації СРС і аспірантів викладачу необхідно виходити з місця і ролі навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми для кожного освітнього ступеня, спеціальності, спеціалізації та завдань самостійної роботи щодо формування відповідних знань, вмінь і навичок (компетентностей).

2.2.3. До методів самостійної роботи, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, відносять:

- проблемно-пошукові;
- проектного навчання;
- колективної розумової діяльності;
- застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

2.2.3.1. Проблемно-пошукові методи спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності студентів і аспірантів. Їх застосування спонукає студентів і аспірантів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку їх творчої самостійної діяльності:

- робота з інформаційними джерелами: опрацювання першоджерел (навчальних книг, періодичної та наукової літератури, довідників, відеоматеріалів тощо) при підготовці до практичних занять та виконанні індивідуальних завдань відповідно до робочої програми; вивчення нормативно-законодавчої та правової бази;

- опрацювання інтернет-ресурсів за певною проблематикою навчальної

дисципліни;

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійне вирішення практичних завдань (виконання робіт аналітичного спрямування; вирішення і письмове оформлення завдань, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру; відпрацювання тренінгів; самостійне опрацювання тестів відповідно до теми практичного заняття; самостійне розв'язання типових задач, ситуаційних вправ; підготовка до поточного та підсумкового контролів);
- переклад іноземних фахових текстів тощо.

2.23.. Методи проєктного - навчання спрямовані на досягнення прогнозованих результатів самостійної роботи на основі вже здобутого досвіду. Їх використання недоцільне та неможливе без чіткого визначення дидактичних завдань, які студенти і аспіранти вирішують у навчальній діяльності за різними типами проєктів:

- підготовка критичного есе, дайджесту на статті зарубіжних і вітчизняних авторів за визначеною тематикою;
- підготовка з обраної теми доповіді, презентації, портфоліо;
- написання курсової роботи (проєкту);
- написання випускного кваліфікаційного проєкту (роботи);
- написання дисертаційної роботи;
- проведення власних досліджень при підготовці до олімпіад та конференцій, конкурсів наукових робіт, участі в круглих столах та форумах;
- підготовка доповідей на наукові семінари, засідання наукових гуртків, клубів;
- підготовка прописів для виконання лабораторних робіт, а також оформлення відповідних протоколів і підготовка до їх захисту;
- аналіз конкретної виробничої, технологічної, проблемної ситуації та підготовка відповідних аналітичних матеріалів.

В основу розробки індивідуальних проєктних завдань викладачем має бути покладений особистісно-орієнтований підхід, що ґрунтується на засадах партнерської взаємодії між викладачами та студентами (аспірантами).

2.2.3.3. Методи колективної розумової діяльності. Сутність методів полягає в колективній творчості студентів і аспірантів, спрямованій на вирішення певних завдань підвищеної складності. Їх застосування сприяє виявленню та розвитку творчого мислення, здібностей студентів і аспірантів, підвищенню рівня їх самостійності та інтелектуального розвитку, формуванню навичок колективної роботи, поліпшенню комунікативних навичок, емоційного стану студентів і

аспірантів. Методи колективної розумової діяльності вирізняються новизною, більшою мобільністю у виборі напрямів розв'язання проблеми, творчістю учасників. До таких методів відносяться:

- формування колективних проєктів;
- групові ситуаційні завдання;
- ділові ігри;
- тренінги;
- брейн-ринги;
- тощо.

2.2.3.4. Методи застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні надають можливість диференціації, поглиблення індивідуалізації навчання, розширення можливостей контролю та самоконтролю, використання творчих завдань.

Комп'ютерні технології виступають як зручний та потужний засіб отримання певного результату, а також сприяють:

- унаочненню запропонованого викладачем навчального матеріалу;
- поєднанню різних способів сприйняття інформації;
- підвищенню мотивації студентів і аспірантів до самостійної роботи за рахунок її наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності.

2.2.4. Завдяки систематичній самостійній роботі студент і аспірант може:

- отримати якісні і ґрунтовні знання;
- набути практичних навичок в організації самостійної роботи;
- раціонально планувати і використовувати час;
- опанувати методики самостійної роботи і виховати у собі прагнення до постійного поповнення й оновлення загальних та спеціальних (фахових) знань у практичній діяльності.

2.3. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи студентів і аспірантів.

2.3.1. До комплексу навчально-методичного забезпечення самостійної роботи відносяться:

- програма та робоча програма дисципліни;
- календарно-тематичний план лекційних та практичних/семінарських (лабораторних) занять;
- опорний конспект лекцій;
- збірник задач і завдань до практичних/семінарських (лабораторних) занять з дисципліни,

- практикуми;
- методичні рекомендації до самостійної роботи студентів і аспірантів;
- ситуаційні вправи (кейси) та ділові ігри;
- друковані та електронні підручники, навчальні посібники;
- завдання для контрольних робіт з необхідним рівнем їх варіативності;
- тестові завдання;
- візуальні засоби, зразки, фонд законодавчих та інструктивних документів (як правило, у спеціалізованих кабінетах/лабораторіях);
- дистанційні курси.

Для самостійної роботи також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна, періодична література, інтернет-ресурси.

Повний перелік навчально-методичного забезпечення самостійної роботи завчасно до початку семестру уточнюється викладачем та доводиться до відома студентів і аспірантів на першому занятті.

2.3.2. Викладач забезпечує розробку нового та актуалізацію наявного навчально-методичного забезпечення самостійної роботи відповідно програми дисципліни з метою створення необхідних та достатніх умов навчання, задоволення потреб студентів і аспірантів у методичних розробках.

2.3.3. Основною складовою матеріально-технічного забезпечення самостійної роботи є: навчально-методична та наукова література бібліотеки ДТЕУ (у т.ч. мультимедійна та методична); інформаційні бази; система дистанційного навчання; сучасні технічні засоби обладнання (специфічні носії навчальних матеріалів) й апаратура, що застосовуються в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності.

2.4. Контроль та самоконтроль самостійної роботи студентів і аспірантів

2.4.1. Контроль самостійної роботи здійснюється відповідно до «Положення про систему оцінювання успішності навчання студентів і аспірантів».

2.4.2. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний студентом (аспірантом) під час самостійної роботи (поряд з таким, який опрацьовується під час інших навчальних занять), вноситься на поточний та підсумковий контроль.

2.4.3. Контроль самостійної роботи включає: відповідь на питання; перевірку результатів виконаних письмових вправ і завдань з обов'язковим посиланням на всі використані джерела.

2.4.4. Можливість здійснення студентом і аспірантом самоконтролю передбачається у відповідних методичних матеріалах.

2.4.5. До засобів самоконтролю відносяться:

- складання плану відповіді, формулювання висновків на основі вивченого навчального матеріалу;
- самотестування за допомогою розроблених викладачем контрольних тестів з ключем правильних відповідей до них;
- дискусії з наукової проблематики;
- робота з літературою з метою уточнення та доповнення фактичного матеріалу, порівняння зі зразком;
- перевірка правильності виконання завдань за допомогою рекомендованих джерел тощо.

2.4.6. Завдання для контролю / самоконтролю повинні:

- формувати (поглибити) інтерес до теми, всієї дисципліни;
- спонукати до засвоєння нової термінології та понять;
- сприяти баченню міждисциплінарних зв'язків;
- заохотити до якісного вивчення матеріалу;
- формувати компетентності майбутнього фахівця тощо.

2.4.7. У проведенні контролю/самоконтролю самостійної роботи важливу роль відіграє використання сучасних комп'ютерних технологій. Контроль / самоконтроль самостійної роботи з використанням комп'ютерних технологій здійснюється на основі методичного забезпечення, розробленого викладачем.

2.4.8. Бали, отримані студентами і аспірантами за результатами самостійної роботи, викладач заносить до Записної книжки викладача і оголошує на кожному практичному (семінарському, лабораторному) занятті.

3. ПРОВЕДЕННЯ КОНСУЛЬТАЦІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ДТЕУ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ

3.1. Консультація -- один із видів навчальних занять у вищому навчальному закладі (ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»), що передбачає роботу науково-педагогічного працівника зі студентом або групою студентів, з аспірантом (групою аспірантів), яка проводиться поза розкладом навчальних занять з певної дисципліни.

3.2. Сутність проведення консультації полягає у створенні необхідних умов для реалізації пізнавальної діяльності студентів (аспірантів) і має на меті систематизацію, поглиблення та закріплення теоретичних і практичних знань, які студенти отримують в процесі навчання, а також застосування цих знань при

вирішенні конкретних завдань і на практиці, написання дисертаційних робіт.

3.3. Метою проведення консультації є:

- виявлення обсягу, глибини і якості сприйняття студентом, аспірантом навчального матеріалу; недоліків чи прогалин у знаннях студента та встановлення їх причин і шляхів усунення;

- стимулювання інтересу до навчальної дисципліни;

- підвищення рівня підготовки студента (аспіранта), всебічне сприяння в опануванні ним програми навчальної дисципліни;

- розвиток у студента (аспіранта) навичок самостійного опрацювання матеріалу та оволодіння методикою наукових досліджень.

3.4. Консультації є невід'ємною складовою робочого часу викладача і проводяться в його межах.

3.5. Консультації з самостійної роботи проводяться перед виконанням та при підведенні підсумків самостійної роботи, у процесі роботи студентів над курсовими та випускними кваліфікаційними проектами (роботами), аспірантів над дисертаційними роботами.

3.6. Консультації викладача зі студентами, аспірантами проводяться відповідно до затвердженого завідувачем кафедри графіку, в якому визначено час проведення консультації та номер аудиторії (лабораторії, кабінету). Використання аудиторного фонду для проведення консультацій обов'язково узгоджується з навчальним відділом.

3.7. Викладач на першому занятті повинен ознайомити студентів, аспірантів з графіком проведення консультацій, який розміщується на офіційному сайті ДТЕУ на сторінці кафедри і на дошці оголошень кафедри.

3.8. Студентові (аспіранту), який звернувся у визначений графіком час, викладач зобов'язаний надати консультацію або провести індивідуальну роботу, в тому числі з метою відпрацювання пропущених навчальних занять.

Начальник навчального відділу

Сергій КАМІНСЬКИЙ